

Az Európai Unió Bíróságának az
anyavállalati felelősséggel kapcsolatos
gyakorlata, az anyavállalati felelősséggel
kapcsolatos joggyakorlat fejlődése

Készült: Budapest, 2015. június 1.

Bevezetés:

Világszerte, így Európában is a vállalatok a profitmaximalizálás és a költségcsökkentés érdekében fuzionálnak egymással, leányvállalatokat vásárolnak, szétválnak, majd beolvadnak más vállalatokba ezáltal szervezeti, gazdasági és jogi függőség kusza hálóját alakítják ki. A versenyjogi szabályozásnak ezen összefüggések között kell érvényesíteni rendelkezéseit. Alkalmasnak kell lennie arra, hogy csak azon vállalkozásokat vonják felelősségre, amelyek valóban részesei voltak a jogsértésnek, de a szankciók alól ne bújhasson ki egy entitás sem. Az anyavállalat-leányvállalat relevanciában fontos, hogy az „agy“ által eldöntött, irányított, de a „kar“ által végrehajtott magatartás miatt ne mentesülhessen az anyavállalat a felelősség alól formális akadályok miatt. A dolgozat során bemutatom, hogyan akadályozta meg mindezt az Európai Unió Bírósága és jutatta érvényre a versenyjog rendelkezéseit a gyakorlatban.

A vállalkozás fogalma a versenyjogban

A leányvállalat által elkövetett jogsértések anyavállalatnak való felróhatósága vizsgálata során az Európai Unió Bírósága a vállalkozás definícióját alkotta meg.

Az anyavállalati felelősség értékeléséhez elengedhetetlen ismertetni a közösségi versenyjog gyakorlatában alkalmazott vállalkozás fogalmat. Alapvető jelentőségű egyrészt anyagi jogi értelemben annak megítéléséhez, hogy a tanúsított magatartás a versenyjogi szabályok hatálya alá esik-e, továbbá eljárásjogi értelemben a betudhatóság ill. a bírságolás körében.¹

Sem az Európai Közösségről szóló Szerződés (továbbiakban: EK Sz.) nem tartalmazott, sem az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (továbbiakban: EUM Sz.) nem tartalmaz explicit fogalmat, azt az Európai Unió Bírósága (továbbiakban: EUB) ítéleteiben alakította ki. Így mint minden a joggyakorlat által fejlesztett fogalom esetében, többféle értelmezési lehetőség merül fel. A fogalomnak külső és belső vetülete van. Extern értelemben vizsgálandó: mely tevékenység gyakorlása esetén van vállalkozásról szó, továbbá egy vállalkozás mikor minősül független vállalkozásnak. Az intern elhatárolásnál egy-egy konkrét tevékenység (megállapodás, ill. egyéb versenyjog ellenes magatartás) meghatározott vállalkozásnak, vagy a jogutódnak való betudhatósága és a bírságolás együttes vagy elkülönült jellege értékelhető.

Extern korlát

---

¹ Tóth (2014) 80. o.

A külső határok értelmezése kulcsfontosságú a versenyjogban: felmerülhet, hogy a jogsértés nem a versenyjog hatálya alá esik, vagy nem (csak) az a vállalkozás felelős az elkövetett jogsértésért, akit felelősségre vontak. A hatály kérdésében a vállalkozás fogalmának magját, a vállalkozás tárgyát kell vizsgálni, míg a felelősségre vonás kérdésében az értelmezési korlátok meghatározása szükséges.²Ha a versenyellenes megállapodásokat például önkormányzatok, társadalombiztosítási vagy érdekképviseleti szervek kötötték, nem mindig értékelhetőek az EUMSZ. 101.cikk (1) bekezdésébe ütközőnek. Először tehát arra a kérdésre kell választ találni, hogy mely tevékenység gyakorlása esetén tekinthető egy szerv vállalkozásnak.

A vállalkozás fogalmának tárgyi határa

„(...) a vállalkozás fogalma magában foglal minden olyan jogalanyt, amely **gazdasági tevékenységet** végez, függetlenül annak státuszától és finanszírozási módjától.”³

A bíróság Höfner ügyben hozott ítéletének tételmondata későbbi joggyakorlatának állandó fordulatává vált: itt fogalmazta meg először a funkcionális vállalkozás fogalom⁴ kulcselemét: a gazdasági tevékenységet. A Bíróság gazdasági tevékenységként értékelte a termelést, forgalmazást, ill. a szolgáltatások nyújtását, így a vezető állású személyek számára végzett munkahelykeresést is, függetlenül attól, hogy azt a német szövetségi foglalkoztatási hivatal látta el. Később az EUB megerősítette a szolgáltatásnyújtás ill. az áru nyújtásának gazdasági jellegét a Pavlov ügyben⁵. A holland szakorvosok létrehoztak egy nyugdíjbiztosítási alapot képviseleti szervezetük segítségével, mely a kötelező tagság elvén működött és az állami nyugdíjuttatást egészítette ki. Ez - bár csak részlegesen - szunderdizálta a szakorvosok költségeit és alkalmas volt arra, hogy csökkentse versengésüket egy olcsóbb kiegészítő nyugdíjbiztosítás megszerzésében. A bíróság szerint az önfoglalkoztató szakorvosok vállalkozásnak minősülnek, így szervezetük vállalkozások társulásának minősül. Irreleváns, hogy a holland jog szerint az érdekképviseleti szerv a közjog hatálya alá tartozik és a Bíróság nem állapította meg a szerv szabályozó jellegét sem - attól függetlenül, hogy a nyugdíjalap létrehozásáról szóló rendelkezését jogszabályban adta ki az illetékes miniszter-, mivel az a szakorvosok gazdasági érdekeit védte. A holland önfoglalkoztató szakorvosok szolgáltatást nyújtottak: ez elegendő volt az EUB számára, hogy megállapítsa a versenyjogi jogsértésüket.

---

² WILS(2000) 100-101.o.

³ C-41/90 Klaus Höfner és Fritz Elser kontra Macrotron GmbH (1991)

⁴ Wish (2010), 81.o.

⁵ C-180/98 Pavel Pavlov és mások kontra Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten (2000)

A Wouters ügyben⁶ kijelentette, hogy ha **közhatalmi** szervek jogköreinek gyakorlásával függ össze az adott tevékenység, nem tartozik a Szerződés versenyjogi szabályainak hatálya alá. A holland ügyvédek esetében azonban nem beszélhetünk közhatalmi jellegről tekintve, hogy díj ellenében nyújtanak szolgáltatást, maguk viselik tevékenységük pénzügyi kockázatát, és a szabályozottság még nem indokolja a közhatalmi jelleget. Az ügyvédi kamara viszont már nem minősülhet vállalkozásnak, mivel a kamara nem végez gazdasági tevékenységet.

Ez az értelmezés igen tág kereteket szab, és lehetővé teszi, hogy ugyanazon entitás egyszer vállalkozásnak minősüljön, és felelősségre vonható legyen a kartelljog körében, máskor pedig annak hatályán kívül essen. A bíróság úgy interpretálta a vállalkozás fogalmát, hogy mindig a konkrét tevékenységét és annak funkcióját vizsgálta, és nem egy általános besorolást kívánt követni.

Szervezeti elhatárolás

Ha a vállalkozás által kifejtett tevékenység gazdasági tevékenység, és a vállalkozás egy vállalatcsoport része, meg kell határozni, hogy a versenyjogsértésért ki tehető felelőssé. Ehhez szükséges a vállalatcsoport, illetve a különálló vállalkozások felépítésének szervezeti vizsgálata. A szervezeti elhatárolás vizsgálatának körében számtalan kérdés merülhet fel, melynek megítélése korántsem egyértelmű. Mikor tekinthető egy vállalkozás függetlennek? Az anyavállalat objektíven felel a konzern tagjai által elkövetett jogsértésekért? Van-e lehetőség kimentésre? A konzernen belüli döntéshozatal minősülhet-e kartelljogi jogsértésnek? A kérdésekre a Bíróság a gazdasági egység elvének kidolgozásával válaszolt.

A Centrafarm ügyben⁷ a Bíróság megállapította, hogy akkor tartozik ugyanazon gazdasági egységbe az anya-, ill. a leányvállalat, ha a leányvállalat nem határozhatja meg szabadon piaci magatartását és a megállapodás vagy a magatartás pusztán a vállalkozások közötti feladatok belső elosztásával kapcsolatos. A gazdasági egység fennállását így két feltételhez kötötték: egy szervezeti értelemben vett **irányítási-függőségi viszony** fennállásához és a **magatartás operatív jellegéhez**. Az első feltétel tehát arra a kérdésre válaszol, hogy lehetett-e olyan helyzetben a leányvállalat, hogy önállóan tudott döntést hozni. Ha nem, akkor egyértelműen egy gazdasági egységbe tartozik az anyavállalattal, így nem beszélhetünk vállalkozásokról, csak egy vállalkozásról. A második feltétel azt vizsgálja, hogy a magatartás/megállapodás az operatív tevékenységek részeként értékelhető-e a vállalkozáson belül. A második fogalmi elem némi zavarra adhat okot, mivel ha egy vállalkozásnak minősül az anya-, és leányvállalat, akkor csakis a belső feladatmegosztás része lehet a megállapodás. Ha nem minősülnek egy vállalkozásnak, akkor pedig fel sem merülhet, hogy a

---

⁶ C-309/99 Wouters kontra Algemene Raad van de Nederlandsche Orde van Advocaten

⁷ C-15/74 Centrafarm BV és Adriaan de Peijper kontra Sterling Drug Inc. (1974)

megállapodás a belső feladatelosztás része. Későbbi ítéleteiben a Bíróság tovább finomította azt, hogy mikor áll fenn a gazdasági egység, és a potenciális befolyásolás lehetősége a leányvállalatok piaci magatartásának meghatározásában.

A vállalkozás fogalmának tág értelmezése

A gazdasági egység funkcionális értelmezése

A Hydrotherm ügyben⁸ a Bíróság tágan értelmezte a vállalkozás fogalmát és megállapította, hogy a vállalkozás egy, a szóban forgó megállapodás tárgya szerinti gazdasági egységet jelent. Itt már összevonta az előbbi két külön feltételt, és azt állapította meg, hogy a **gazdasági egység fennállását is funkcionálisan kell szemlélnünk**, az adott tevékenység/megállapodás szempontjából, és nem egy objektív, szervezeti vagy társasági jogi függőségi viszony alapján kell megállapítani. Ugyan akkor ha az adott funkciót szemlélve (értékesítés, termelés, szolgáltatás stb.) fennáll egy másik természetes vagy jogi személy általi potenciális befolyásolás lehetősége⁹, nem lehet arra hivatkozni, hogy az adott esetben ezzel nem élt: ekkor ugyanis semmi mástól nem függenek a vállalat funkcionális függetlensége, mint az anyavállalat kezétől.¹⁰ Ha nem rendelkezik valódi döntési szabadsággal a kapcsolódó vállalkozás a magatartása kialakítása tekintetében, akkor az adott vállalkozásba tartozik.

Döntési szabadság

Ezt az értelmezési vonalat követte a Bíróság a Viho kontra Bizottság¹¹ esetben. A Parker Pen íróeszközöket gyárt, melyeket leányvállalatain és független partnerein keresztül forgalmaz. Olyan disztribúciós rendszert építettek ki, amelyben ha egy megrendelő, amely más tagállamból származik valamely leányvállalathoz fordul, annak kötelessége visszairányítani őt a megrendelő tagállama szerinti leányvállalathoz a beszerzés lebonyolítása érdekében. A Bizottság vizsgálni kezdte a Parker eljárását és megállapította, hogy az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdése kapcsán nem lehet felelősségre vonni a vállalatot (bár más jogalapon 700'000 ECU bírságot szabott ki vele szemben). A határozatot megtámadta egy volt beszerző, a Viho, aki úgy vélte az említett rendelkezésbe ütközik az elosztási rendszer, és a Bizottság tévesen ítélte meg a tényállást, és ebben az esetben is alkalmazható a 101.cikk (1) bekezdése. A Bíróság ítéletében kimondta, hogy a Parker Pen leányvállalatai nem rendelkeztek valós autonómiával a saját piaci magatartásuk meghatározása

---

⁸ 170/83 Hydrotherm Gerätebau GmbH kontra Compact del Dott. Ing. Mario Ésreoli (1984)

⁹ Nagy (2008), 75.o.

¹⁰ Tóth (2014) 109.o.

¹¹ T-102/92 Viho Europe BV kontra EK Bizottság (1995)

kérdésében, csupán az anyavállalat utasításait követték. Az anyavállalat 100%-os részesedéssel rendelkezik a leányvállalatokban, továbbá irányítja az eladási- és marketingtevékenységét, ellenőrzi az értékesítést, a vállalat előirányzatait, értékesítési költségeit, készpénz forgalmát és árukészletét, a leányvállalatok nem dönthettek szabadon, függetlenül az anyavállalattól.¹² Ha a leányvállalatok nem rendelkeznek döntési szabadsággal kizárt, hogy önállóak lennének: egy gazdasági egységet, vagyis egy vállalatot alkotnak az anyavállalattal. A Bíróság kimondta: **a gazdasági egység fennállásához a döntési szabadság hiánya szükséges.** A Centrafarm ügyben meghatározott második feltétel (a magatartás/megállapodás belső feladatelosztó jellege) konjunktivitását az ítélet elutasítja, annak csak magyarázó jelleget tulajdonít, mely segít az irányítási-függőségi viszony megállapításánál. Így a konkrét megállapodásnál nem szükséges vizsgálni, hogy az a belső feladatallokációra irányult-e. A második fogalmi elem a döntési szabadság hiánya.

A döntés végül megállapította, hogy a 101.cikk (1) bekezdése kapcsán nem lehet felelősségre vonni a konszernt¹³, de ez nem zárja ki a 102.cikk alapján történő marasztalást, vagyis a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés megállapítását.

Az esetben a gazdasági egység fennállásának alátámasztására a 100%-os tulajdoni részesedést is megemlítik. Jelen esetben a gazdasági egység fennállása alátámasztásának egyik körülménye, az eladási- és marketingtevékenység összehangolása, a költség, a készpénz, és az árukészlet forgalom ellenőrzése mellett. Ez a Stora ügyben is felmerült, ennek kapcsán a későbbiekben értekezem.¹⁴

Szűkítő értelmezés, a piaci stratégia egyezésének szükségessége:

A Bodson ügyben¹⁵ a Bíróság a Centrafarm ügyben meghatározott második fogalmi elemnek kiemelt jelentőséget tulajdonított, és a vállalkozás fogalmát sokkal szűkebben kezdte értelmezni.¹⁶ Az ítélet alapján a gazdasági egység fennállásához az irányítási viszonyon túlmenően szükséges, hogy a szóban forgó vállalkozások ugyanazt a piaci stratégiát kövessék, amelyet az anyavállalat a leányvállalat feletti kontroll birtokában határoz meg.

100%-os tulajdon és az ehhez fűződő vélelem

---

¹² Wish (2010) 90.o.

¹³ Id. 20.o.

¹⁴ Id. 8.o.

¹⁵ 30/87 Corinne Bodson kontra SA Pompes funébres des régions libérées (1998)

¹⁶ Nagy(2008) 79.o.

Az AEG egyebek között elektronikai cikkek fejlesztésével és forgalmazásával foglalkozik. Leányvállalata, a TFR, megkapta ezen szektor irányításának feladatát, amelyet úgy látott el, hogy a forgalmazásban az AEG szervezetét használta: az AEG irodáit, illetve más tagállamban az AEG adott tagállamban jelen lévő leányvállalatát. Az AEG bejelentette szelektív forgalmazási rendszerét a Bizottsághoz, amely jóváhagyta azt. Később számos panasz érkezett ellene a kereskedőktől, a Bizottság eljárást indított. Az eljárás során a Bizottság elmarasztalta az AEG-t, amiért diszkriminatív módon viselkedett a piacon jelen lévő, nem a konszernhez tartozó kereskedőkkel szemben és befolyásolta (közvetetten vagy közvetlenül) az eladási árakat. A Bizottság határozatát az AEG megtámadta.

Az eset kapcsán a Bíróság vizsgálta, hogy a versenyjog sértés az anyavállalat vagy a leányvállalat felelőssége volt-e. Elvi érveléssel megállapította: „Az a tény, hogy egy leányvállalat önálló jogi személyiséggel rendelkezik, nem elegendő annak a lehetőségnek a kizárásához, hogy a magatartása az anyavállalatnak legyen betudható, különösen akkor, ha a leányvállalat, bár önálló jogi személyiséggel rendelkezik, nem dönt önállóan saját piaci magatartásáról, hanem minden tekintetben az anyavállalat utasításait hajtja végre.“

A joggyakorlat fejlődése szempontjából leglényegesebb érvelését indokolásában fejtette ki, amikor a kifogásolt magatartás AEG-nek való tulajdoníthatóságáról értekezett. Az AEG védekezésében arra hivatkozott, hogy a szelektív forgalmazási rendszerben semmilyen szerepet nem játszott, azt a leányvállalatai alakították ki. A Bizottság szerint a leányvállalatok között az AEG volt az összekötő elem, és központi instrukció nélkül a különböző tagállamokban működő leányvállalatok nem tudtak volna kooperálni. Ráadásul az AEG a TFR-nek 100%-os tulajdonosa, így szükségszerűen befolyással rendelkezett a döntéshozatalban.

A Bíróság szerint egyértelmű, hogy az AEG olyan helyzetben van, hogy nagy hatást tud kifejteni a leányvállalat piaci magatartásának meghatározásában, az viszont kérdéses lehet, hogy használta-e ezen hatalmát. Mivel azonban a TFR 100%-os tulajdonosa, a leányvállalatnak szükségszerűen követnie kellett az AEG által diktált üzletpolitikát, amely implikálja az eshetőleges hatalom használatát.

Az EUB tulajdonképpen egy kétlépéses tesztet alkalmazott a jogsértés anyavállalatnak való felróhatósága megállapításához: 1. potenciálisan befolyásolhatta-e a leányvállalatot az anyavállalat és 2. e lehetőséggel élt-e az anyavállalat. A második lépés vizsgálatát azonban szükségtelennek véli a 100%-os tulajdoni részesedés esetében, amely már egy vélelemre enged következn.

---

¹⁷ T-107/82 AEG Telefunken AG kontra Bizottság

Az Akzo Nobel ügy¹⁸

A Bizottság bejelentés alapján elkezdte megvizsgálni a kolin-klorid ágazat versenyjogi helyzetét,¹⁹ amely vizsgálat eredményeként megállapította az EUMSZ. 101.cikk (1) bekezdésének megsértését: több vállalkozás (az Akzo Nobel csoport is) ármeghatározás, piacfelosztás és a versenytársakkal szembeni összehangolt fellépés útján valósított meg összehangolt magatartást. Az Akzo Nobel csoport esetében a Bizottság együttesen és egyetemlegesen címezte valamennyiüknek a határozatot, mivel gazdasági egységet képeznek és így vettek részt a kartellben. Az Akzo csoport megtámadta azt, majd a Bíróságon is fellebbezett az elsőfokú ítélettel szemben.

Az eset kapcsán a Bíróság megfogalmazta, hogy ha az anyavállalat a leányvállalat 100%-os tulajdonosa akkor fennáll az a vélelem, hogy a potenciális befolyás gyakorlásával élt is. A vélelem megdönthető, ha az anyavállalat bizonyítja, hogy az eljárás alapját képező magatartás tekintetében nem gyakorolta hatalmát. A bizonyítási teher megfordul, és míg egyéb esetekben a Bizottságnak kell alátámasztania a tényleges befolyás gyakorlását, a vélelem alkalmazása miatt az eljárás alá vont személynek szükséges igazolnia, hogy befolyásával nem élt. A vélelem megdöntéséhez szükséges olyan adatok szolgáltatása, amely alapján az anya-,és leányvállalat közötti szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolatok igazolják a leányvállalat függetlenségét. Például az anyavállalat által adott utasítások nem követése alapot jelenthet a vélelem megdöntéséhez. Ugyanakkor e ponton meg kell jegyezni, hogy negatív tények bizonyítása (a befolyás gyakorlásának hiánya) rendkívül nehéz, és a Bíróság ill. a Bizottság ez idáig elmulasztott pontos iránymutatást adni annak mikéntjére vonatkozóan.²⁰

Stora ügy²¹

A Bíróság a vélelmet már a Stora ügyben is felvetette, a következőképpen fogalmaz: „A felperes előadásával ellentétben az Elsőfokú Bíróság tehát nem abból indult ki, hogy az anyavállalat felelőssége egyedül a 100% -os tőkerészesedésből fakad. Arra is támaszkodott, hogy a felperes nem vitatta azt, hogy lehetősége volt meghatározó módon befolyásolni leányvállalata üzletpolitikáját, és nem szolgáltatott bizonyítékokat az utóbbi önállóságára vonatkozó állításai alátámasztására.

¹⁸ T-112/05 Akzo Nobel és mások kontra Európai Közösségek Bizottsága (2009)

¹⁹ A kolin-kloridot főként a takarmányok adalékanyagént hasznosítják, vízben oldódó vitamin.

²⁰ Montesa, Givaja (2006) 566.o.

²¹ T-354/94 Stora Kopparbergs Berglags kontra Bizottság (1998)

Az a kijelentés, miszerint az Elsőfokú Bíróság ezzel a felperesre róttá a leányvállalata magatartásának függetlenségére vonatkozó bizonyítás terhét, szintén helytelen. A leányvállalat teljes tőkéjével való rendelkezés esetén az Elsőfokú Bíróság jogosan feltételezhette – amint arra a Bizottság is rámutatott –, hogy az anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyással van a leányvállalata viselkedésére, (...) miután (...) megállapította, hogy a felperes a közigazgatási eljárásban »a Stora-csoport vállalkozásai tekintetében a Bizottság egyedüli tárgyalópartnereként járt el a kérdéses jogsértés vonatkozásában«. E körülmények között a felperes feladata e vélelem megdöntése elegendő bizonyíték előterjesztése útján.”

A Bíróság nem egyértelmű megfogalmazása itt még arra engedhet következtetni, hogy a vélelem **100% plusz x**²² esetén áll fenn: vagyis, hogy a 100%-os részesedés fennállása után további szempontokat kellene figyelembe vennünk, mint az üzletpolitika befolyásolása az anyavállalat által, vagy a képviselőt a közigazgatási eljárásban. Ezt az elméletet feszegette a Bíróság a már említett Viho esetben is, amikor a 100%-os részesedés mellett figyelembe vette többek között az értékesítés, a marketing, és az árukészlet anyavállalat általi kontrollálását is.

A vélelem szigorítása további szempontok figyelembevételével azonban rendkívül szűkre szabná alkalmazhatóságát, és lehetőséget adna az anyavállalatoknak a felelősségre vonás alóli kibújásra. Az ítélet indokolása azonban törekszik a pontosításra és kiemeli: a kizárólagos részesedés megalapozhatja a leányvállalat viselkedésének tényleges befolyásolását, és ennek alátámasztására addicionálisan teszi hozzá, hogy az anyavállalat képviselte a közigazgatási eljárásban a leányvállalatot. Így az AEG ügyben megfogalmazott keretek között maradt, azt fejleszti tovább, bár megfogalmazása korántsem olyan egyértelmű, mint az Akzo eset kapcsán.

*DaimlerChrysler ügy*²³

A Bíróság a 100% plusz x követelményét boncolgatta, és jóllehet végső soron megelégszik a 100%-os tulajdoni rész követelményével a vélelem megállapításához, az ítélet kétségekre adhat okot: A bíróság kijelentette „a 100% -os részesedés önmagában [...] nem elegendő az anyavállalat felelősségének megállapítására [...]”. Ez a kijelentés egyértelműen arra utal, hogy meg kell vizsgálni az egyedi esetekben felmerülő szervezeti, gazdasági és jogi felépítést. A továbbiakban azonban hozzáteszi: „[a]mennyiben [...] az anyavállalat a leányvállalat egyedüli tulajdonosa, a Bizottság jogszerűen feltételezheti azt, hogy az anyavállalat ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol leányvállalata magatartására [...]”.

²² Juliane Kokott főtanácsnoki indítványa az Akzo Nobel ügy kapcsán

²³ T-325/01 DaimlerChrysler kontra Bizottság (2005)

Ebben az ügyben a Bíróság egyértelműen túlmutatott a fentiekben bemutatott joggyakorlat által kialakított kereteken, és megfogalmazza **a részesedés mértékén túli további bizonyíték** követelményét is, melynek lényege, hogy az egyes tényállási elemeket egyenként értékeli, függetlenül az anyavállalat kizárólagos részesedésétől olyan szempontból, hogy az a leányvállalatra gyakorolt meghatározó befolyás mellett szólnak-e: s így elmosta a befolyás fennállása és annak tényleges gyakorlása közötti különbséget.

Meglátásom szerint a 100%-os tulajdoni részesedés elegendő a vélelem megállapításához és az ezzel járó bizonyítási teher megfordításához. A gyakorlatban ugyanis a konszernen belül ilyen esetekben a vezető tisztségviselők közötti személyi összefonódások gyakoriak, és a döntéshozatal során az leányvállalat nehezen tudja üzletpolitikáját anyavállalata gazdasági érdekeitől függetleníteni. Ha tehát de facto a vélelem alkalmazása a Bizottság eljárásában nem vezet egy objektív felelősségi rendszer kialakításához²⁴, a vélelem a versenyjogi jogsértéséért való felelősségre vonás hatékonyságát nagymértékben növeli.

Személyes felelősség elve és objektív felelősség:

A Bíróság a közösségi jogviták eldöntése során alkalmazza az általános jogelveket, melyeket a „civilizált nemzetek“ elismernek.²⁵ A személyes felelősség elvét így a versenyjogi jogsértések során is figyelembe kell vennünk.²⁶ A jogállamiság és a felróhatóság elvéből eredeztethető²⁷, és kimondja, hogy az eljárás alapját képező magatartás miatt csak azt a természetes vagy jogi személyt lehet felelősségre vonni, aki a magatartást megvalósította. A kartelljogban ez azt jelenti, hogy csak azt a vállalkozást (annak üzemeltetőjét) lehet szankcionálni, aki a kartellben részt vett, a megállapodást megkötötte, vagy más módon összehangolta magatartását versenytársaival. A személyes felelősség elve aggályosnak tűnhet, és látszólag szemben állhat a bírósági joggyakorlat által kialakított gazdasági egység elvével, hiszen az a potenciális kartelljog sértők körének kiszélesítésére alkalmas.

---

²⁴ Id. a következő pontban

²⁵ A Bíróság Statútuma 38.cikk c.) pont

²⁶ A Bíróság kimondta többek között a C-49/92 Anic Partecipazioni ügyben (1999)

²⁷ Ruiz- Jarabo Colomer főtanácsnoknaki indítványa a C- 204/00 skk. Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben (2004)

A versenyjogi szabályok hatékony érvényesítéséhez azonban elengedhetetlen, hogy a vállalkozás fogalmát tágan értelmezzünk, és minden olyan személlyel szemben szankciót rójon ki a Bizottság, aki összefüggésben állt a versenyjog megsértésével.

A gazdasági egység elvének logikája azonban kizárja a személyes felelősség elvének sérelmét. Amennyiben a leányvállalat és az anyavállalat irányítási viszonyban állnak egymással, amelyben a leányvállalatnak nincs valós döntési szabadsága, vagyis nem határozhatja meg önállóan piaci magatartását a leányvállalat csak formális, társasági jogi értelemben minősül különálló vállalatnak, versenyjogi értelemben nem. Így a konzern részeit képező vállalatok a felelősségre vonás szempontjából egy vállalkozásnak minősülnek, vagyis egy jogalanyak: belső szervezeti tagoltságuk a kartelljog szempontjából kifelé irreleváns. A képlet tehát: leányvállalat+ anyavállalat= egy gazdasági egység= egy vállalkozás= egy személy a kartelljogi jogsértés és az eljárás szempontjából. Ez teremti meg a lehetőséget arra is, hogy a bírságot az egész -egy gazdasági egységnek minősülő- konzern bevételeinek alapul vételével állapítsák meg²⁸, és így annak tényleges gazdasági erejének megfelelően hatékony legyen a versenyjogi szankció.

A szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolat vizsgálata alapján megállapított gazdasági egység, valamint a 100%-os tulajdoni részesedéshez fűződő vélelem kapcsán felmerülhet, hogy az létrehoz egy objektív felelősségi rendszert, amely ellentétes a személyes felelősség elvével.²⁹ Ezt azonban el kell utasítanunk. A Bíróság az anyavállalat leányvállalatának 100%-os tulajdonlása kapcsán alkalmazott vélelme, nem eredményezi az anyavállalat felelősségének objektív szempontokon alapuló megállapítását. A bizonyítás során a Bizottságot ill. a határozatot megtámadó harmadik felet tehermentesíti, de mivel megdönthető vélelemről van szó, alkalmat ad a jogsértő vállalatnak az ellenbizonyításra, így a szubjektív körülmények értékelését nem zárja ki az eljárásából. Aggályok akkor merülhetnének fel, ha bár de iure fennáll a lehetősége a vélelem megdöntésének, de az de facto a Bíróság gyakorlatában egyszer sem fordulna elő. Azonban például az Alliance One³⁰ ügyben, és a Grolsch ügyben³¹ is sikerült megdönteni a vélelmet. A szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolatok értékelésébe pedig beletartoznak mindazon szubjektív elemek, amelyek a szóban forgó leányvállalat és anyavállalat viszonyát jellemzi, így az pontosan a személyes felelősség elvének érvényre juttatását teszi lehetővé. Az objektív felelősséget az jelentené, ha már az anyavállalat-leányvállalat viszony fennállása alapján minden esetben marasztalná a Bíróság az anyavállalatot.

---

²⁸ Id. 18.o.

²⁹ Bauer, Anweiler: Kartellrecht – Haftung für Tochtergesellschaften, elérhető: <http://www.wirtschaftsanwaelte.at/kartellrecht-haftung-fur-tochtergesellschaften/>

³⁰ C-679/11. P. C-679/11 P sz ügy, Alliance One International Inc kontra Európai Bizottság (2013) Id. a következő pontban

³¹ T-234/07 Kominklije Grolsch kontra Bizottság (2011)

Alliance One ügy:

A spanyol dohánypiacon megvalósult árrögzítési kartellben a bíróság több lényeges kérdést is elemez a személyes felelősség elve kapcsán. A leányvállalatok által elkövetett jogsértésért a Bizottság három anyavállalat egyetemleges felelősségét is megállapította. A határozatot a szankcionált vállalatok megtámadták, majd az Elsőfokú Bíróság döntése iránt a Bizottság és az eljárás alá vont konszernek is fellebbezést nyújtottak be.

A Bíróság vizsgálta, hogy hogyan kell megítélni, ha a Bizottság bár a vélelem alapján megállapítható az anyavállalatnak való betudhatóság, további ténykörményeket vesz figyelembe, és így egy kettős alapú értékelést alkalmaz.

Megállapította:

„(...) .az ítélezési gyakorlat nem jelenti azt, hogy a Bizottság köteles lenne kizárólag erre a vélelemre támaszkodni. Ugyanis semmi nem akadályozza meg ezt az intézményt abban, hogy az anyavállalat által a leányvállalatára gyakorolt tényleges befolyást más bizonyítékokkal vagy az ilyen bizonyítékok és a hivatkozott vélelem együttes figyelembevételével bizonyítsa.“

„A Bizottság (...) úgy döntött, hogy az adott anyavállalat felelősségét csak akkor állapítja meg, ha a bizonyítékok megerősítik a leányvállalat magatartására gyakorolt, abból eredő ténylegesen meghatározó befolyásra vonatkozó vélelmet, hogy az adott anyavállalat a leányvállalata alaptőkéjének kizárólagos tulajdonosa (ún. „kettős alapú” értékelési módszer), és ennél fogva lemondott arról, hogy kizárólag a meghatározó befolyásra vonatkozó vélelmet alkalmazza.“

A Bíróság így jóváhagyta a 100% plusz x elvét, ha a Bizottság magával szemben szigorítja a bizonyítás szintjét.

A Bizottság feltehetően azért járt el így, mert valószínűnek tartotta a vélelem későbbi megdöntését, és nem akarta elmulasztani, hogy már alapeljárásában is megjelenjenek a „többlet“ bizonyítékok.

Nem alaptalanul tette mindezt, mert később sikerült is megdönteni a vélelmet, és a Bíróság megállapította:

„(...) a vitatott határozat egyetlen eleme sem volt alkalmas annak a vélelemnek a megerősítésére, hogy a TCLT ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt volna a WWTE piaci magatartására,

Így ebből az esetből is kitűnik: a személyes felelősség kapcsán említett lehetőség, hogy a vélelem megdöntésének jogszerű lehetősége kiüresedne, annak de facto megdönthetetlensége miatt, nem áll fenn.

A Bíróság hiánypótlóan értekezett a két vagy több anyavállalat közös irányítása esetén történő eljárás kapcsán, és az anyavállalat leányvállalatának leányvállalata által elkövetett jogsértés kapcsán is:

„(...) két, egymástól független anyavállalat által a leányvállalatuk által gyakorolt közös irányításnak főszabály szerint nem mond ellent az, hogy a Bizottság megállapítsa, hogy gazdasági egység áll fenn az egyik anyavállalat és a szóban forgó leányvállalat között, még akkor is, ha az anyavállalat kisebb részesedéssel rendelkezik a leányvállalatban, mint a másik anyavállalat(...). Ennélfogva még inkább úgy tekinthető, hogy mind az anyavállalat, mind azon leányvállalata, amely maga is anyavállalata annak a társaságnak, amely a jogsértést elkövette, az utóbbi társasággal hármásban gazdasági egységet alkot.

A gazdasági egység így függetlenül attól is megállapítható, hogy az anyavállalat nem egyedüli tulajdonosa a leányvállalatnak, hanem más vállalat is rendelkezik meghatározó tulajdoni hányadával. Tekintve a vállalatok jelenlegi összetett kapcsolatait a Bíróságnak szükséges volt ezt megállapítania annak érdekében, hogy minden potenciális versenyjog sértő vállalat a szankciók címzettjeként szerepelhessen.

Nem állapítják meg a gazdasági egységet

A Bizottság gyakorlatában előfordult, hogy közös irányítás esetén nem állapította meg a gazdasági egységet. A Gosmé/Martell- DMP ügyben.³²A Martell és a Piper-Hiedsieck közös leányvállalata a DMP³³, amelyek egyenlő részben rendelkeztek a DMP tőkéjével, közösen annak 100%-át birtokolták. A DMP saját értékesítési rendszerrel rendelkezett, és egyedül kötött szerződéseket ügyfeleivel, így az külön vállalkozásnak minősült anyavállalataitól, hiába rendelkeztek kizárólagosan alaptőkéje felett.

A közvetett tulajdonlás szintén nem zárhatja ki az anyavállalat felelősségét, ha tényleges uralmi pozícióban van a leányvállalata tulajdonában lévő vállalatban, hiszen az versenyjogi szankciók hatékony kiszabását szintén ellehetetlenítené.

A személyes felelősség elve kapcsán felmerül a jogutódlás problémája is. Anyavállalatok rendszeresen adják el leányvállalataikat, vásárolnak fel egyéb vállalatokat. A tranzakció előtt történt

---

³² HL L 185.,1991., 23.o (1992) Bizottsági határozat

³³ Wish(2010) 91.o.

versenyjogi jogsértések esetében kérdéses, hogy az mikor tudható be az új tulajdonosnak és mikor a réginek. Erről a betudás kapcsán értekezem.

A vállalkozás fogalmának külső korlátainak megállapításával a Bíróság következetes joggyakorlatot alakított ki, amely a vállalkozások döntéshozói számára megkönnyíti az átláthatóságot. Az elsősorban anyagi jogi jelentőséggel rendelkező aspektus megvizsgálását követően rátérek a vállalkozás fogalmának belső korlátainak elemzésére.

Intern korlát

Bár a versenyjogi szabályok értelmezéséhez szükséges egy tág vállalkozás fogalom alkalmazása, az eljárást mindig meghatározott polgári jogi személyiséggel rendelkező jogalanyokkal szemben kell lefolytatni, és a bíróságokat is nekik kell címezni.

Az elkövetett magatartásból eredő kötelezettségért való felelősségnek így eljárásjogi szempontból kiemelt jelentősége van.

Az anyagi jogban alkalmazott funkcionális vállalkozás fogalmának lényege a gazdasági egység fennállása: a végrehajtás során azonban azon vállalkozások taxatív felsorolása nélkül, amelyeknek a jogsértés betudható, az EUMSZ szankcionáló versenyjogi rendelkezései *leges imperfectae* lennének. A közösségi versenyjogban a betudás tehát a kiszabott szankciók valódi működéséhez elengedhetetlenek.

A betudás

Ha a versenyjogi értelemben vett vállalkozást, amely az eljárás alanya, több, jogi személy alkotja, meg kell határozni, hogy a jogsértésért ki tehető felelőssé, és mindezen személyeknek kell címezni. Amikor a fent vázolt esetekben tehát a Bíróság ill. a Bizottság megállapította az anyavállalat és a leányvállalat gazdasági egységét, akkor az anyavállalatot vagy egyetemlegesen marasztalta a leányvállalattal, vagy csak őt szankcionálta.

A betudásnak szerepe van a jogutódlás és a bíróságok kiszabása esetén is.

Jogutódlás

A jogutódlás szempontjából a nemzeti, szervezeti jogi változások irrelevánsak, azt kell figyelembe vennünk, hogy vajon a „**funkcionális és gazdasági folytonosság** az eredeti jogsértő és azon vállalkozás között, amelybe beleolvad”³⁴ fennáll-e.

A Bizottság mérlegelési jogköre: Megfontolandó szempont, hogy a Bizottság az eljárás megindítása során mérlegelési jogkörrel rendelkezik-e a címzettek megállapításában.³⁵

Kérdéses: dönthet-e úgy, hogy csak a közvetlen-már különvált- elkövetőt vonja felelősségre és úgy is, hogy annak irányítóját egyetemlegesen felelősségre vonja. Azt mindenesetre szem előtt kell tartania, hogy a bírságot kivel szemben tudja hatékonyan érvényesíteni. A szankcionálás preventív célja csak akkor valósul meg, ha a kiszabott bírságnak az elkövetett jogsértéssel összefüggésben van súlya, és egy névcseré, értékesítés, vagy átcsoportosítás a bírságolás ezen absztrakt céljait nem veszélyeztethetik.

Enichem Anic ügy³⁶

A polipropilén ágazatban elkövetett kartell miatt indított eljárást a Bizottság, melynek során a jogutódlás problémája felmerült egyrészt az Anic és leányvállalata a SIL kapcsán, és a SAGA Petroklemi Statoilba való beolvadása kapcsán.

1. Anic-SIL: Az Anic csak közvetetten vett részt a kartellben, a közvetlen résztvevő leányvállalata a SIL volt. A Bizottság vizsgálata során a korábbi gazdasági egység már nem állt fenn, a jogsértés és a jogsértésért való felelősségre vonás közötti időben a konszern struktúrája megváltozott. Az anyavállalat később értékesítette leányvállalatát a piacon jelenlévő egyik versenytársának. A Bizottság ennek ellenére az Anicot vonta felelősségre. Az Anic megtámadta a határozatot a bíróságon.

Az Elsőfokú Bíróság állásfoglalásában kifejtette, hogy ha már nem áll fenn a korábbi gazdasági egység, meg kell vizsgálni: a jogsértés elkövetése időpontjában ki tehető felelőssé? Nem az a fő szempont tehát, hogy a leányvállalat amely közvetlenül részt vett a kartellben már elkülönült jogalanyisággal rendelkezik. Ez problémás lenne a személyes felelősség elve érvényesülésének szempontjából is, mivel a csak „karként” funkcionáló leányvállalat viselné a felelősséget a „fej” anyavállalat helyett. Az anyavállalat akkor a szóban forgó vállalatot irányította, felelt a működtetéséért, és ezért nem mentesülhet a felelősségre vonás alól, mert az lehetővé tenné, hogy egy szervezeti restrukturálással kivonja magát a rá kötelező közösségi versenyjog szabályai alól. Ha

---

³⁴ PVC ügy, HL L 74., 1989., 1.o. (1990) Bizottsági határozat

³⁵ Nagy(2008) 97.o.

³⁶ T-6/89 Enichem Anic Spa kontra Bizottság (1991)

a jogsértő magatartás elkövetésében részes vállalat megszűnik, meg kell találni és azonosítani kell azt a **személy- és vagyonösszességet**, amely részt vett az elkövetésben és azért a joggyakorlat alapján felelőssé tehető.

2. SAGA-Statoil: A SAGA nem vált külön, hanem beolvadt a Statoilba. Így a versenyjogsértésért felelős személy- és vagyonösszesség már a Statoilban volt, ezért a bíróság a jogutódnak tudta be a korábban elkövetett kartelljogsértést.

A két esetben eltérő döntés született: míg az első esetben a korábbi anyavállalatot marasztalták, addig az utóbbiban a jogutódot. Ezt az indokolja, hogy a SIL és az Anic továbbra is létezett, így a Bizottságnak el kellett döntenie a versenyjogsértés kinek tudható be. Attól még, hogy a SIL a konszernből kikerült és közvetlenül ő vett részt a kartellben, nem feltétlenül kell neki a felelősnek lennie, ha az elkövetéskor nem rendelkezett valódi döntési szabadsággal és függőségi viszonyban állt volt anyavállalatával. A második esetben viszont a Statoil megszűnt, és az - immár a Statoil részeként működő- SAGA által elkövetett jogsérelem nem maradhatott szankció nélkül. Tekintve, hogy a személy és vagyonösszesség nem vészett el, csak átalakult, a SAGA ezen jogsértés tekintetében megfeleltethető a Statoilnak. A bíróság kiszabásának preventív jellege, és a jogsértésért való felelősség csak így tud érvényesülni.

Suiker Unie ügy

A tényállás alapján négy cukortermelő szövetkezet alapított egy egyesületet tevékenységük összehangolása érdekében. Később az egyesülettel egyező elnevezésű gazdasági társaságot hoztak létre, az egyesület tevékenységét megszüntették, majd felszámolták annak szervezetét is. A szövetkezeteket szintén megszüntették, és annak jogutódja a gazdasági társaság lett. Az egyesületet és a szövetkezeteket a Bizottság elmarasztalta versenyjogi jogsértés miatt, és mint annak jogutódját a gazdasági társaságot bírságolta. A szövetkezetek jogutódjaként a gazdasági társaság annak kötelezettségeiért helytállni tartozik.

Kérdéses lehet azonban, hogy ha a jogelőd szövetkezetek alapították az egyesületet, akkor annak tevékenységéért felelősségre vonható-e a gazdasági társaság jogutódként.

A Bíróság mindkét esetben megállapította a vállalat felelősségét; indokolása szerint irreleváns, hogy az egyesület jogutódja vagy sem. Az egyesület koordinációs feladatokat látott el a jogelőd szövetkezetek között, ők alapították, így személyi és gazdasági értelemben a versenyjogsértés aspektusában megegyeznek. A gazdasági társaság a szövetkezetek jogutódja, az egyesület által kifejtett tevékenységet is folytatja: fennáll a **funkcionális-gazdasági kontinuitás**, amely elegendő a versenyjogsértés betudásához.

A Bizottság eljárásának lefolytatása alatt ebben az esetben sem az a szervezeti struktúra állt fenn, mint az eljárás alapját képező tényállás elkövetésekor. A szóban forgó esetben viszont nem történt jogutódlás, csak eszközvásárlás. A vállalkozás -az All Weather Sports (továbbiakban: AWS)- All Weather Sports Benelux (továbbiakban: AWS Benelux) által történő felvásárlását követően megszüntette tevékenységét, az AWS Benelux azonban folytatta azt.

A Bizottság e tranzakció -a bizottsági álláspont szerint de facto szervezeti átalakulás-alapján határozatában marasztalta az AWS Beneluxot, amely ellen az AWS Benelux fellebbezést nyújtott be.

Az Elsőfokú Bíróság nem hagyta jóvá, hogy az eszközvásárlás (az import és nagykereskedelmi tevékenység átvétele annak eszközeivel együtt) elegendő az AWS Buehrmann Tetterode (továbbiakban: BT)konzern részeként megvalósított kartelljogsértés AWS Beneluxnak való betudásához. A Bíróság elvi élel állapítja meg tovább szűkítve ezáltal a Suiker Unie ügyben meghatározott kereteket: szükséges, hogy kétségtelenül az eszközök megvásárlója legyen a jogsértő vállalat jogutódja. Konjunktív feltétel továbbá az eljárás tárgyát képező tevékenység folyamatos gyakorlása az eszközvásárló vállalat által. Az eljárás tárgyát képező tevékenység kifejezés megtévesztő lehet: nem arra kell gondolni, hogy a jogutódnak a kartelljogsértést kell tovább gyakorolnia, hanem azt a tevékenységi kört, amelynek kifejtésében a kartelljogsértés történt. (Így ha az import és nagykereskedelmi tevékenység kifejtése során tanúsítottak összehangolt magatartást, a jogutód anyavállalatnak ezt a tevékenységet kell tovább folytatnia).A Bíróság a jogutódlás esetében - annak fontosságát kiemelendő- a kétségtelen kifejezést használja. A Bizottság rövid indokolását, amely alapján az AWS Beneluxnak tudta be a jogsértést, elutasította, és a „kétségtelen“ fordulattal egyértelműsítette: a jogsértést elkövető entitás jogutódjával szemben van lehetőség a bíróság kiszabására, bizonyos eszközök megvásárlása ehhez nem elegendő.

A kartellben a Colthrop üzem vett részt, amely Reed P&B érdekeltségébe tartozott. A Reed P&B-t, és annak részeként a Colthrop üzemet értékesítette anyavállalata a Svenska Cellulosa Aktiebolagnak (továbbiakban: SCA). A Colthrop üzemet eladták. Annak versenyjogsértéséért később az SCA-t vonták felelősségre, aki azzal védekezett, hogy a Colthrop különálló jogalany, és azóta külön jogalanyiságot is szerzett (értékesítését követően gazdasági társaságként nyilvántartásba vették).A Bíróság nem vizsgálta azt, hogy a Colthrop korábban önálló

---

³⁷ T-38/92 All Weather Sports Benelux BV kontra Bizottság (1994)

³⁸ T-327/94 SCA Holding Ltd kontra Bizottság (1998)

vállalkozásnak minősült-e, vagy eszköznek. A Reed P&B része volt, a Reed P&B és az SCA között fennáll a gazdasági-funkcionális kontinuitás, így a gazdasági egységbe tartozó Colthrop felelősségét az SCA-nak kell viselnie. Jelen esetben a Bíróság szerint a Bizottság mérlegelési jogköre kiterjed annak megítélésére, hogy az anyavállalatot vagy a leányvállalatot preferálja jelen esetben a szankció címzettjeként. Megítélésem szerint a mérlegelési jogkör ilyen túlterjeszkedő megállapítása problémás, és egy objektív felelősséget alapozhat meg. Bár fontos a szankciók hatékony behajtása, semmiképpen nem eredményezheti ez a cél, hogy a Bizottság a Bíróság jóváhagyásával mellőzze annak a kérdésnek a megítélését: vállalkozásnak minősíthető-e a Colthrop, volt-e döntési szabadsága? Ha igen a személyes felelősség elve súlyosan sérül, amikor anyavállalatának későbbi jogutódját vonják felelősségre.

A Bírósági joggyakorlat alapján, ha vállalatok összeolvadnak, egyik vállalat beolvad a másik vállalatban, akkor a jogutód szankcionálható, ha fennáll a gazdasági-funkcionális folytonosság. Ha létezik mind az anyavállalat, mind a kartellben részes leányvállalat, amelyek egy gazdasági egységbe tartoztak, de a leányvállalat kivált és vagy más vállalattal került függőségi viszonyba, vagy önálló lett, akkor a Bizottság szankcionálhatja a jogelődöt. A kivált leányvállalatot akkor szankcionálhatja, ha a tevékenységet, amelynek keretében a kartelljogsértést elkövette tovább folytatja, és a különálló jogalany, amely nem tartozik az anyavállalattal egy gazdasági egységbe, továbbá nem értékesíthető eszköz, vagy üzem, jogutódlása megtörtént.

A bírságot

A versenyjog területe a közigazgatási jog alá tartozik, ám az a büntetőjoggal rokonítható tulajdonságokat is mutat, mint sok más szakigazgatási ág is.³⁹ Meghatározott tényállás elkövetése alapján felelősségre vonható személyeket büntethet, a szankciók célja az egyéni retorzió és a generális prevenció. Ahogy már fent megállapítottam⁴⁰, az általános jogelvek alkalmazhatóak a versenyjog területén is. A versenyjogi bírságok kiszabásakor annak szankció jellege miatt a büntetőjog egyes alapelveinek kiemelt jelentősége van.

Az 1/2003/EK rendelet az EUMSZ. versenyjogi szabályainak megsértése esetére az érintett vállalkozás előző üzleti évben elért bevételének 10%-át jelöli ki a bírság felső határaként. A határon belül a bírság összegének meghatározása a Bizottság mérlegelési jogkörébe tartozik.⁴¹ A rendelet

---

³⁹ Tóth (2014) 364.o.

⁴⁰ Id. 10.o.

⁴¹ 1/2003/EK rendelet 8.cikk

bár deklarálja, hogy nem büntető jogi jellegű a szankció, a strassbourgi joggyakorlat szerint az alapvető jogok sérelme szempontjából irreleváns a belső minősítés.

A *ne bis in idem*⁴² elve a versenyjogi érdemi bírság kiszabásakor érdekes kérdéseket vethet fel. Egyrésztől, hogy ugyanazon jogsértés alapján harmadik államban kiszabott bírságot figyelembe kell-e vennie a Bizottságnak⁴³, ez azonban nem a dolgozat témája. Másrészt pedig, hogy a leányvállalat és anyavállalat közös jogsértése esetén, melv bevétel alapján kell kiszabni a bírságot. Ha a leányvállalattal egyetemlegesen felel az anyavállalattal⁴⁴, a konszern bevételeinek 10%-át kell figyelembe vennünk, és nem lehetséges az, hogy a leányvállalat bevételeit egyszer mint külön jogalany, egyszer mint a gazdasági egység része számítsa fel a Bíróság. Ekkor lehetséges, hogy a bírság meghatározott hányadért a leányvállalat és az anyavállalat egyetemlegesen felelnek, a fennmaradó részért pedig csak a leányvállalat tartozik felelősséggel.⁴⁵

Továbbá ha a Bíróság a határozat címzettjévé teszi a leányvállalatokat is és az anyavállalatot is, a bírságot egyenként külön kell kiszabnia, és a 10%-os felső határt mindig a szóban forgó vállalkozás bevételére kell vonatkoztatnia, mint ahogyan azt a Tokai Carbon ügy kapcsán is világossá tette.⁴⁶ Az érintett vállalatok azért támadják meg ilyen nagy számban a Bizottság határozait, mert nem mindegy egy konszern esetében, hogy az éves bevétel 10%-a a csoport bevételének alapulvételével, vagy annak csak kisebb hányadát kitevő leányvállalata bevételének számításával történik.

Ha azonban a leányvállalat egy gazdasági egységbe tartozik az anyavállalatával, akkor a kartellból származó előnyök egyértelműen kihatnak az egész konszern bevételére.

A vállalkozás fogalmának jelentősége az EUMSZ. 101.cikk (1) bekezdése kapcsán

A vállalkozás fogalma nem csak az EUMSZ 101.cikk (1) bekezdése kapcsán bír jelentőséggel, megjelenik az erőfölénnyel való visszaélés esetén vagy a csoportmentességi rendeletek körében is. Mégis többnyire e passzus kapcsán elemzi a Bíróság a vállalkozás felelősségének korlátait.

---

⁴² Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény hetedik kiegészítő jegyzőkönyve alapján

⁴³ C-289/04 Showa Denko kontra Bizottság ügy (2006)

⁴⁴ például a később kifejtett T-39/07 Eni Spa kontra Bizottság (2011) ügyben

⁴⁵ például COMP/399406 (2009) 428 „tengeri tömlők” ügy

⁴⁶ T-71/03 skk. Tokai Carbon és társai kontra Bizottság (2005)

Az EUMSZ 101.cikk (1) bekezdése korábban az EK Sz 81.cikke a következő rendelkezést tartalmazza:

(1) A belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, így különösen:

- a) a beszerzési vagy eladási árak, illetve bármely egyéb üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítése;
- b) a termelés, az értékesítés, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozása vagy ellenőrzése;
- c) a piacok vagy a beszerzési források felosztása;
- d) egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása az üzletfelekkel szemben, ami által azok hátrányos versenyhelyzetbe kerülnek;
- e) a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.

A gazdasági egység elve kétféleképpen játszhat szerepet.

Ha két olyan vállalkozás, amely versenyjogi értelemben a kialakult joggyakorlat alapján gazdasági egységet képez, összehangolt magatartást tanúsít vagy megállapodik valamiben, és megvalósítja a fenti tényállás valamelyikét, akkor nem esik a versenyjogi rendelkezés hatálya alá.

Azt feltételezi ugyanis, hogy legalább két vállalkozás – vállalkozások - valósítsák meg a tényállást. A Viho eset kapcsán például a Bíróság megállapította, hogy nem alkalmazható a 101.cikk (1) bekezdése a Parker Pen diszkriminatív disztribúciós rendszerére, de ez nem zárja ki, hogy a 102.cikk alapján az erőfölénnyel való visszaélést megállapítsák.⁴⁷ Továbbá a Centrafarm kontra Sterling Drug ügyben⁴⁸ is megállapította a Bíróság, hogy 101.cikk (1) hatálya nem terjed ki a tényállásra, mert:

„az ugyanahhoz az érdekeltiséghez, konzernhez tartozó anya-és leányvállalkozása viszonyában, ha a vállalkozások olyan gazdasági egységet alkotnak, amelyben a leányvállalat nem határozhatja meg szabadon piaci magatartását és a megállapodás vagy a magatartás pusztán a vállalkozások közötti feladatok belső elosztásával kapcsolatos.“

---

⁴⁷ A tényállás ld. 4.o.

⁴⁸ ld. 3.o.

Ha a 101.cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik a leányvállalat által megkötött megállapodás, de azért az anyavállalat egyetemlegesen felel.

Eni Spa ügyben a butadién gumi és a butadién-sztirol gumi ágazatba tartozó egyes vállalatok összehangolt magatartását vizsgálta a Bizottság. A butadién gumi (továbbiakban: BR) és a butadién-sztirol gumi (továbbiakban: ESBR) a gumiabroncsgyártás alapanyaga, a két termék egymással helyettesíthető. A Bizottság határozatában az EUMSZ 101.cikk (1) bekezdése szerinti megállapodás miatt marasztalta az eljárás tárgyát képező kartellben részes vállalatokat: árcélok rögzítése, ügyfelek felosztása, valamint érzékeny információk cseréje miatt. A Dow Chemicalt 64,575 millió euróra marasztalta és leányvállalatait egyetemlegesen felelőssé tette a bírság meghatározott hányadáig, és a Shell is egyetemlegesen felelt leányvállalataival. A Bíróság a joggyakorlata alapján megállapította az egyes gazdasági egységeket a nem önálló piaci magatartás, az utasítások követése, és a szervezeti, gazdasági és jogi kapcsolatok alapján és kijelentette:

„A Bizottságnak (...) módjában áll az anyavállalat egyetemleges felelősségét megállapítani a leányvállalataira kirótt bírság megfizetését illetően, kivéve ha (...) az anyavállalat elegendő bizonyítékot terjeszt elő annak bizonyításához, hogy a leányvállalata önálló piaci magatartást követ.

Összegzés:

Az Európai Unió Bíróság joggyakorlata kiterjedt a tárgyi keret meghatározására, annak kulcsaként a gazdasági tevékenység gyakorlását és a közhatalmi jelleg hiányát látta. Szervezeti értelemben a funkcionális értelmezési szemlélet fontosságát emelte ki, és megalkotta a gazdasági egység fogalmát, melyet későbbi döntéseiben következetesen alkalmazott. A gazdasági egység fennállásának megállapításához a valódi döntési szabadság hiányát és az irányítási viszony jelenlétét látta szükségesnek. Arra az esetre, ha az anyavállalat a leányvállalat kizárólagos tulajdonosa felállított egy megdönthető vélelmet, mely szerint az anyavállalat meghatározó befolyását gyakorolta a leányvállalat felett. A vállalat belső értelmezési korlátai kapcsán megállapította, hogy ha fennáll a gazdasági egység, akkor az anyavállalatnak is címezhető a marasztaló határozat, a jogsértés neki betudható. A konzern strukturális változásai esetén a betudhatóság szempontjaként a gazdasági kontinuitást és a jogutódlást jelölte meg. A bírságok kapcsán többször kiemelte az általános jogelvek fontosságát és megállapította a Bizottság mérlegelési jogkörének korlátait is.

A tőkekapcsolatokon alapuló konszernek⁴⁹ esetében egyértelmű iránymutatásokat és válaszokat adott a Bíróság, amelyek elősegítik a versenyjogi szabályok érvényesítésének átláthatóságát és egyértelműségét. A vállalati döntéshozók számára elengedhetetlen, hogy a versenyszabályok megszegésének szankció egyértelműek legyenek. A közösségi versenyhatóság jogérvényesítésének pedig a mérlegelési jogkör túlterjeszkedésének megakadályozása érdekében szükséges az egzakt értelmezési korlátok lefektetése. Az Európai Unió Bíróságának sikerült kialakítania egy következetes joggyakorlatot, amelyben az egy vállalat egy gazdálkodási egység modelljét követte.

Bibliográfia és hivatkozásjegyzék

Wish, Richard: Versenyjog HVG Orac Kiadó, 2010, Budapest

Tóth Tihamér: Az Európai Unió Versenyjoga CompLex Kiadó 2014, Budapest

Nagy Csongor István: Kartelljogi Kézikönyv, HVG Orac Kiadó, 2008, Budapest

Boytha Györgyné – Hargita Árpás – Sárai József – Tóth Tihamér: Versenyjogi esetek, Az Európai Bíróság gyakorlata, 2000, Budapest

DYKJÆR, Karen- HØEGH, Hansen – HØEGH, Katja Succession of liability for competition law infringements with special reference to due diligence and warranty claims, European Competition Law Review, 24(5):203-212, 2003

WILS, Wouter P.J., The undertaking as subject of E.C. competition law and the imputation of infringements to natural and legal persons, European Law Review 25(2): 99-116, 2000

MONTESA, Aitor- GIVAJA, Ángel: When parents pay for their children's wrongs: Attribution of liability for EC antitrust infringements on parent-subsidiary scenarios, World Competition 29(4): 555-574, 2006

---

⁴⁹ Pázmándi Kinga: Konszernrendelkezések és a vállalatcsoportra vonatkozó szabályozás: elérhető: <http://ptk2013.hu/szakcikkek/pazmandi-kinga-konszernrendelkezesek-es-a-vallalatcsoportra-vonatkozozabalyozas/440>

Horváth András: PARENTAL, SUCCESSIVE AND PASSED-ON LIABILITY OF UNDERTAKINGS FOR ANTITRUST FINES, COFOLA 2011: the Conference Proceedings, 1. edition. 2011, Brno

Szilágyi Pál: Az Európai Bíróság Alliance One ítélete, Pázmány Law Working Papers, 2014/26

Messmer, Stephan-Bernhard, Jochen: Praxishandbuch Kartellrecht im Unternehmen, Walter de Gruyter, 2015

Bauer, Anweiler: Kartellrecht – Haftung für Tochtergesellschaften, elérhető: <http://www.wirtschaftsanwaelte.at/kartellrecht-haftung-fur-tochtergesellschaften/> Letöltve: 2015. május 30.

Pázmándi Kinga: Konzernrendelkezések és a vállalatcsoportra vonatkozó szabályozás: elérhető: <http://ptk2013.hu/szaccikkek/pazmandi-kinga-konzernrendelkezesek-es-a-vallalatcsoportra-vonatkozo-szabalyozas/440> letöltve: 2015.03.30.

Szilágyi Pál: A törvényszék ismét a betudhatóságról elmélkedett, elérhető: <http://www.jogiforum.hu/versenyjog/blog/57> letöltve: 2015.05.17.

Hivatkozott jogesetek:

C-41/90 Klaus Höfner és Fritz Elser kontra Macrotron GmbH (1991)

C-180/98 Pavel Pavlov és mások kontra Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten (2000)

C-309/99 Wouters kontra Algemene Raad van de Nederlandsche Orde van Advocaten

C-15/74 Centrafarm BV és Adriaan de Peijper kontra Sterling Drug Inc. (1974)

170/83 Hydrotherm Gerätebau GmbH kontra Compact del Dott. Ing. Mario Ésreoli (1984)

T-102/92 Viho Europe BV kontra EK Bizottság (1995)

30/87 Corinne Bodson kontra SA Pompes funébres des régions libérées (1998)

T-112/05 Akzo Nobel és mások kontra Európai Közösségek Bizottsága (2009)

T-354/94 Stora Kopparbergs Berglags kontra Bizottság (1998)

T-325/01 DaimlerChrysler kontra Bizottság (2005)

C-49/92 Anic Partecipazioni ügyben (1999)

C-204/00 skk. Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben (2004)

C-679/11. P. C-679/11 P sz ügy, Alliance One International Inc kontra Európai Bizottság (2013)

T-234/07 Kominklije Grolsch kontra Bizottság (2011)

HL L 185.,1991., 23.o (1992) Bizottsági határozat

PVC ügy, HL L 74., 1989., 1.o. (1990) Bizottsági határozat

T-6/89 Enichem Anic Spa kontra Bizottság (1991)

T-38/92 All Weather Sports Benelux BV kontra Bizottság (1994)

T-327/94 SCA Holding Ltd kontra Bizottság (1998)

C-289/04 Showa Denko kontra Bizottság ügy (2006)

T-39/07 Eni Spa kontra Bizottság (2011) ügyben

COMP/399406 (2009) 428 „tengeri tömlők“ ügy

T-71/03 skk. Tokai Carbon és társai kontra Bizottság (2005)

Tartalom

Bevezetés:	1
A vállalkozás fogalma a versenyjogban	1
Extern korlát.....	1
A vállalkozás fogalmának tárgyi határa	2
Szervezeti elhatárolás	3
Intern korlát.....	13
A betudás	13
Jogutódlás	13
A bírságolás.....	17
A vállalkozás fogalmának jelentősége az EUMSZ. 101.cikk (1) bekezdése kapcsán.....	18
Összegzés:	20
Bibliográfia és hivatkozásjegyzék.....	21